

Uteskole – hvorfor det da?

Siggerud skole og mange andre skoler bruker uteskole som en metode og arena for læring og utvikling, og mange elever i barneskolen har fast uteskoledag hver uke eller i perioder. Har vi som pedagoger og skolen som læringsinstitusjon et klart mål med denne praksis? Finnes det hjemmel for dette i lovverket? For å belyse disse prinsipielt viktige spørsmålene, har jeg skrevet denne artikkelen.

- Hva er hensikten/målsettingen med å bruke uteskole som arena for læring i skolen?
- Har man vitenskapelig belegg for å si at barn får viktig læring og mestring når de er ute i aktivitet i stedet for inne i klasserommet?

Definisjon på uteskole:

Arne Nikolaisen Jordet er førsteamanuensis ved Høgskolen i Hedmark, Avdeling for lærerutdanning og naturvitenskap. Hans forskningsarbeid har vært rettet mot læringsprosesser utenfor klasserommet, det som i norsk skole ofte omtales som uteskole. Han definerer uteskole slik i en artikkel fra 2010: «uteskole er en måte å arbeide med skolens innhold på hvor elever og lærere bruker nærmiljøet og lokalsamfunnet som ressurs i opplæringen - for å supplere og utfylle klasseromsundervisningen» (Jordet, 2010, s.34).

Punktene som blir belyst i teksten nedenfor vil kunne vise hensikt og målsetting ved å bruke uteskole, samt forskning som underbygger viktigheten av ulike arenaer for læring.

På uteskole lærer elevene:

- **Samarbeid: Elevene lærer gjennom samarbeid, og de lærer å samarbeide:**

Inne i klasserommet jobber elevene ofte alene eller parvis. Det er ikke alltid så mye rom for prat og samhandling, og de lærer ikke så mye av hverandre. Vi vet at barn lærer best gjennom handling og ved å prøve ut ulike måter å gjøre ting, noe som gjerne er lettere hvis en jevnaldret elev forklarer/viser. Den som forteller/forklarer og viser for andre lærer også mye. På uteskole får elevene i større grad øvelse i å samarbeide på tvers av klassene, med elever de ikke pleier å være sammen med. De lærer å respektere andre, ta hensyn til andre og vise omsorg for andre. De lærer seg å lytte til andre og lære hva andre kan og får til, fortelle/viser og lære bort hva de selv kan og får til. Dette gjør de både i uformelle sammenhenger (når vi ikke har noen styrt aktivitet) og når det er gruppearbeider og konkrete oppgaver som skal løses.

- **Begreper: Elevene lærer nye begreper, og videreutvikler de begrepene som de allerede har:**

Forskning viser at faglig utvikling hos barn er sterkt knyttet til begrepsutvikling. Begreper er ikke helt det samme som ord, selv om ordforråds- og begrepsutvikling henger nøye sammen. Ord hører til vårt språkssystem, mens begreper hører mer til vårt tankesystem. Vokabularet er summen av ordene en person forstår og bruker. Ordforrådet har derfor stor betydning for skolefaglig utvikling. I samhandling, samarbeid, konstruksjon av ulike byggverk, løsning av praktiske matematiske oppgaver og i uformell samtale med voksne og barn, utvikles og styrkes begrepene. Dette gjør det lettere å kunne assimilere teoretisk kunnskap ved en senere anledning.

- **Konfliktløsning: Elevene får erfaring med konfliktløsning, og lærer å utvikle strategier og løsningsmetoder ved konflikter.**

Når vi er inne på skolen er det ofte travelt, og vi har ikke alltid tid til å ordne ordentlig opp i elevenes små og store konflikter. Man har en time man skal gjennomføre, og 15 - 20 andre elever som venter. På uteskole har vi bedre tid til å snakke med elevene når noe oppstår, og vi kan i større grad hjelpe dem å ordne opp i ting, slik at de blir bedre rustet til dette ved en senere anledning. På denne måten styrker vi barnets evne til å løse konflikter på egen hånd, og lærer dem hvordan de kan vise hverandre omsorg og respekt, ved å ta ansvar for sine egne handlinger.

- **Relasjonsbygging: Elevene bygger relasjoner til andre.**

I skolehverdagen kan det være hektisk. Vi har mange timer og vi har mange elever vi skal tilrettelegge for og som vi ønsker å kjenne så godt som mulig. Forskning viser at barn som er trygge på og kan snakke med læreren sin, også lærer mer enn barn som ikke kjenner læreren sin så godt. På uteskole har vi tid til de små men verdifulle samtalene med mange av barna. Vi får høre om hva de gjør på fritiden, hvor de var i helgen, hva katten deres heter, og hvor lei seg de er for at mormor er død. Vi kan holde i en liten hånd på vei ut i skogen, og på denne måten få innblikk i hva akkurat dette barnet gleder eller gruer seg til. Samtidig er uteskolen en god mulighet for barn til å bygge relasjoner til andre barn, fordi det er en arena hvor de får se andre sider av hverandre. Kanskje er det sånn at den eleven som ikke greier å sitte stille i klasserommet er kjempeflink til å klatre i trær eller bygge hytte? Kanskje er den stilleste og mest forsiktige eleven i klassen, den som faktisk løper fortest opp bakkene, og hyler høyest når vi aker nedover? Kanskje finner de ut at en de ikke har snakket så mye med før, faktisk liker å lese de samme bøkene som deg selv?

- **Motorikk: Elevene trener og utvikler motorikken sin**

Forskning viser at allsidig lek i variert naturterreng har en positiv effekt på barns motoriske utvikling og læring av bevegelser. Naturlandskapet tilbyr muligheter for allsidig lek og fysisk aktivitet og dette fører til motorisk utvikling og læring hos barna. Terrengene i naturen inviterer til mange ulike former for lek og fysisk aktivitet, og barna ser mulighetene og tar dem i bruk. Påvirkningen fra terrengene i de ulike aktivitetene/oppgavene barn utfører, gir fysiske stimuli til barnas motoriske utvikling. Variasjonene påvirker barnas mestring av bevegelser og stimulerer til bedre motoriske ferdigheter, spesielt med hensyn til balanse og koordinasjon. Regelmessig og hyppig bruk av naturen til lek og fysisk aktivitet vil derfor styrke barnas motoriske utvikling.

- **Sansene: Elevene både bruker og utvikler sansene i læring.**

Vi har fem sanser som vi bruker for å fortolke og oppfatte omgivelsene våre (smak, hørsel, syn, følelse og lukt). Barn (og voksne) bruker tre av sansene **mest** når de lærer. Selv om det finnes svært mange forhold som påvirker læring, danner likevel sansene grunnlaget for tre forskjellige læringsstiler:

Visuelle lærere tilegner seg læring best gjennom å se for seg bilder av hva de skal lære noe om. Auditiv lærere tilegner seg læring best gjennom lyd, musikk og tale. Kinestetiske lærere tilegner seg læring best gjennom å gjøre ting fysisk. "Learning by doing" er prinsippet her - læring gjennom bevegelse, berøring og eksperimentering. Forskning viser at 37% av befolkningen er dominerende kinestetisk, 34% dominerende auditiv og 29% dominerende visuell. Forskning viser at naturen virker beroligende på hele sansesystemet vårt, samtidig som den aktiverer alle sansene. Gjennom lek og styrte aktiviteter i naturklasserommet får elevene en sjanse til å bruke andre sanser enn den visuelle, og flere får et bedre læringsutbytte. Gjennom å bruke andre sanser, får elevene flere «knagger» å feste ny kunnskap på, noe som de også tar med seg tilbake inn i klasserommet.

- **Faglig utvikling: Elevene får kunnskap og ferdigheter i mange ulike fag:**

Her er noen få eksempler: På uteskole har vi mat og helse når vi koker grønnsakssuppe med grønnsaker som barna har kuttet hjemme, når vi lager soppomelett med kantareller barna finner, og når vi lager pannekaker med blåbærsyltetøy vi lager i skogen.

Vi har matematikk med lengdemåling og areal, (geometri), sortering (tallsystem, statistikk), konstruksjon (geometri) ulike typer spill (regneartene), regnefortellinger og tekstoppgaver, størrelse (relasjoner), mønster og former.

Vi har norsk når vi leser og forteller eventyr, når elevene jobber med en rebus eller natursti, når vi leter etter småkryp, insekter eller andre ting i naturen, og leser om det i faktabøker som vi har med.

Vi har naturfag når vi samtaler og skriver om fenomener vi ser, føler, lukter og opplever i naturen: sportegn, larver, ekskrementer, ulike trær, bær, blomster og sopp, årstider og ulike væertyper.

Vi har kroppsøving når vi går i ulikt terreng, på beina og på ski og med godt tempo ut i naturen med sekk på ryggen. Barna får erfare at de blir litt slitne i beina, varme og andpustne, og at dette gjør godt. Gjennom uteskole lærer barna også friluftsliv, og orientering, noe som er viktige emner i kroppsøvingsfaget. På grupper skal de lære for eksempel hvordan man skal bygge opp og få fyr på et bål, eller hvor det er hensiktsmessig å anlegge en leirplass.

Vi har kunst og håndverk når elevene lager kunst i naturen, enten uoppfordret gjennom lek, eller når vi gir konkrete oppgaver som for eksempel naturveg, snøskulpturer eller ulike mønsteroppgaver på gruppe. Når elevene spikker lærer de hvordan de skal bruke en kniv til å forme noe, og når de sager ved lærer de hvordan de skal bruke en sag.

Vi har engelsk når vi synger engelske sanger eller har glosene i en samarbeidsoppgave.

Ikke minst har vi Pals når vi er på uteskole, elevene får kontinuerlig trening i å vise ansvar, omsorg og respekt

Jeg ønsker også å dele Stina Johanssons refleksjon med dere: "vi må lære oss å ikke bare gå ut i naturen, - men heller å gå inn i den". Det er ikke nok med et par ekskursjoner eller

utedager i året, og det er avgjørende for god uteundervisning at en finner egnede steder i og rundt skolen og barnehagen som kan gi en autentisk undervisningssituasjon, der teori blir forstått gjennom praksis og i en kontekst som er reell for læringen.

- **Mestring: Elevene opplever mange situasjoner som skaper mestring.**

I naturen skapes situasjoner og opplevelser som gir barna muligheter til å prøve ut nye ting i trygge omgivelser, - noe som igjen skaper mestringsfølelse. Ved at den voksne legger til rette for utprøving av elevens evner gir vi mestringmuligheter og styrker selvtilliten hos barna. Naturen gir også rom for annerledes lek med løse materialer, konstruksjoner og hyttebygging. Gjennom lek og fysisk utfoldelse så vel som gjennom tilrettelagte oppgaver stimuleres fantasi, lærlyst og arbeids glede, og gir større mestring og glede.

- **Fysisk aktivitet: Elevene får variert fysisk aktivitet som fører til bedre fysisk og psykisk helse.**

Her kan vi støtte oss til seriøs forskning som anbefaler mer fysisk aktivitet. Den fysiske helsetilstanden blant barn generelt er nedadgående, der mye tid med skjermaktiviteter er en medvirkende faktor. Mange barn har i dag symptomer på belastningslidelser i muskel-skjelettsystemet som ofte skyldes mye sitting eller inaktivitet. At barn får mulighet til regelmessig og variert fysisk aktivitet er også helt avgjørende for at de skal oppnå normal vekst og utvikling av muskelstyrke og motoriske ferdigheter. I tillegg har det stor betydning for skjelettet. Når elevene trener vekt bærende aktiviteter - som å løpe, hoppe og gå, blir skjelettet belastet. Dette gir et sterkere skjelett, på samme måte som det å trene styrke gir deg sterkere muskler. En passiv livsstil fører derfor til tynne knokler, lavt mineralinnhold og redusert styrke. Når man fyller 20 år, er beinbygningen ferdig utviklet. Det vil si at man ikke kan "hente inn igjen" det man eventuelt måtte ha tapt av benvekst i løpet av årene før dette. Uteskole «trigger» elevene til fysisk aktivitet og sosial samhandling. Helt spontant og naturlig vil de utnytte de mange muligheter til aktivitet som de fysiske omgivelsene inviterer til eller tilbyr.

Lover og læreplanverk:

Vi kan støtte oss til LK06, som er den læreplanen vi følger i Norge.

Arne N. Jordet sier at det er tre ting ved LK06 gjør at en ikke kan overse elevaktivitet og skolens nærmiljø som ressurs i opplæringen.

- Opplæringens mål er å utvide barns, unges og voksnes evner til erkjennelse og opplevelse, til innlevelse, utfoldelse og deltakelse. (KD 2006a, Generell del:3). Jordet sier «Jeg vil hevde at en ikke kan realisere intensjoner om å utvide elevenes evner til erkjennelse, opplevelse, innlevelse, utfoldelse og deltakelse om de ikke får erfare det i praksis. Slike kvaliteter forutsetter erfaringsbaserte tilnærminger og autentiske møter med virkelighetens verden og kan kun realiseres fullt ut når skolens omgivelser brukes som ressurs i opplæringen.»
- Videre sier han: «Læringsplakaten forutsetter da også at lokalsamfunnet tas i bruk: Skolen skal legge til rette for at lokalsamfunnet blir involvert i opplæringen på en meningsfylt måte»

- Og til slutt sier han: «Læringsplakaten formulerer et krav om å bruke varierte arbeidsmåter i opplæringen. Ifølge læreplanen er dette en forutsetning for tilpasset opplæring. Uteskole bidrar til en mer variert opplæring.»

Opplæringsloven sier:

«Alle elevar i grunnskolen og vidaregåande skolar har rett til eit godt fysisk og psykososialt miljø som fremjar helse, trivsel og læring.

Skolane skal aktivt og systematisk arbeide for å fremje eit godt psykososialt miljø, der den enkelte eleven kan oppleve tryggleik og sosial tilhør.»

Norsk grunnskole er som dere vet en almindannende skole, og bygger på filosofien om det helhetlige mennesket. Vi utdanner ikke spesialister, men arbeider i stedet for å utvikle grunnleggende ferdigheter i alle fag, noe som gir barn og unge et godt og solid grunnlag til å tilegne seg kunnskap, slik at de etter grunnskolen er best mulig rustet til å kunne utdanne seg til det de selv ønsker å bli.

Hanne Kilskar, kontaktlærer i 3a, Siggerud skole.

*”Behovet for samvær er menneskelig og medfødt,
men evnen til å omgås andre må vi læres opp til.”*
Urie Bronfenbrenner

Kilder jeg har brukt:

Kunnskapsløftet (LK07), Utdanningsloven, Natursekken.no, Helsedirektoratet.no, Udir.no, Statped.no, Norsk helseinformatikk.